

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ ПАВЛЕ

ДА НАМ БУДУ ЈАСНИЈА НЕКА ПИТАЊА НАШЕ ВЕРЕ

XXXIV - Став Српске Православне Цркве о старом и новом календару

ПИТАЊЕ: Многи од наших верника, одлазећи у Грчку као туристи и онде проводећи свој одмор, приметили су да Грци раније славе празнике него ми, држећи се новог календара и у Цркви. Чуо сам да и Бугарска и Румунска Црква држе нови календар. Који су то разлози да они, иако православни, држе нови календар као римокатолици, а од православних само ми држимо стари календар? Верни траже објашњење, па је потребно да о томе сазнам нешто више како бих могао дати задовољавајући одговор.

ОДГОВОР: Сваки календар, који се током историје појавио у људском друштву, на његовом вишем ступњу развића, рачуна са три основне јединице времена: даном, месецом и годином. Дан је основна природна јединица времена приметна од свих људи у целој области земље између северног и јужног стожерника. Дан је време од једног до другог изласка или заласка Сунца, или од једног до идућег проласка Сунца изнад истог меридијана, а настаје обртањем Земље око своје осе. Из практичних разлога људи су дан поделили на 24 часа, часове на минуте, минуте на секунде. Од библијских времена низ од седам дана сачињава једну седмицу.

Месец (управо сидерички месец) је време од 29 и 1/2 дана (29 дана, 12 часова, 44 минута, 2,9 секунде) у чијем року ово небеско тело, у свом обиласку око Земље, и у односу на Сунце, пређе све четири своје фазе. У V веку пре Христа, грчки научник Метон установио је да ове мене, после периода од 19 година, поново падају на исте датуме.¹

Као дане и месечеве мене, тако људи непосредно примећују годишња доба како се непрестано смењују, следујући једно за другим. Годишња доба, пак, последица су нагиба Земљине осе према равни еклиптике од 23 и 1/2 степена и обиласка Земље око Сунца. Тропска година је време од једне до исте равнодневнице идуће године.

I. Још су стари Египћани учили да од једне до друге годишње поплаве Нила, од чега је зависила плодност и целокупни живот Египта, прође 365 дана. Но, током низа година увидели су да поплаве Нила бивају све доцније и доцније, да би тек после 1460 година поново дошле на исто време. Свештеници, који су се бавили тим питањима, закључили су да је то стога што година траје нешто дуже од 365 дана. Тачнијим посматрањем и рачунањем дошли су до резултата да та

дужина износи четвртину дана, то јест 6 часова. Да би календарска година одговарала стварном збивању у природи, тих 6 часова морају се узети у обзир.

Но, како дани теку равномерно, те у практичном животу не може нова година почети 366-ог дана у 6 часова, него се година мора завршити само целим даном, то је, како вели професор Милутин Миланковић, одувек био „први и најважнији проблем сваког календара ово: саставити године од целог броја дана, али увођењем преступних дана осигурати сагласност са тропском годином“.² То су египатски свештеници схватили и 238. године пре Христа, па су у Канопи, предграђу Александрије, издали одлуку да од тада свака четврта година буде преступна, то јест дужа за један дан. У науци је ова одредба позната као Канопски едикт.³

Кад је Јулије Цезар, после својих војних успеха осигурао мир Римском царству, окренуо се да изнутра уреди државу, те поред другог доведе у ред и питање календара. Посао око тога повери он египатском научнику Сосигену, који устроји календар у коме је, на основу Канопског едикта, свака четврта година била преступна, уместо месецом март, дотадашњег римског календара, по овом календару година је почињала јануаром, а седми месец, по Јулију Цезару, назван је јул. Тај календар, назван доцније јулијанским, 46. године пре Христа уведен је у целом Римском царству, заменивши собом све друге.

Поред сунчане, соларне године Египћана и Римљана, постојала је и месечна година, коју су држали Јевреји и неки други народи, а данас се њоме служе муслимани. Ова година је краћа од сунчане за 11-12 дана. Да би се она довела у сагласност са сунчаном, морало се сваке две-три године додати по цео месец. Овај непрактични начин рачунања календара исправио је, 360. године по Христу, учени рабин Хилел II, израчунавши много тачније време трајања месеца, које се од стварног разликује за свега 0,4 секунде, а соларну годину на 365 дана, 5 часова, 55 минута и 25,4 секунде.

Лунарни календар код муслимана не подешава се према соларном, те се код њих нова година и празници померају из године у годину и падају редом у сва годишња доба.

II. Кад се јавила хришћанска Црква, не стварајући свој посебан календар, она је прихватила јулијански, који је тада био у општој употреби, и према њему одређивала своје празнике, постове и друге ознаке спољашњег црквеног живота. У Православној цркви овај календар је остао до најновијег времена, а у Римокатоличкој до XVI века.

У доба ренесансе, на Западу је, поред других наука, добила полет и астрономија, те учени људи нађоше да је јулијански календар задоцнио за 10 дана, да равнодневица није више 21., него 11. марта, и да тропска година траје за десетину минута и секунди мање него што узима јулијански календар. Побуђен тиме, папа Григорије XIII одреди једну комисију стручњака, под председништвом Алоџија Лилиуса, да састави календар који ће бити тачнији од јулијанског. Комисија изврши задатак, сачини календар у коме је свака четврта година преступна, као и у јулијанском, али године векова, секуларне, само тада ако им је цифра која означава векове дељива са четири.⁴ На тај начин овај календар, по папи Григорију назван григоријански, има „у четири стотине година три преступне године мање него јулијански, па је због тога средња дужина његове године краћа. Са својих 365 дана, 5 сати, 49 минута и 12 секунди она се приближава тропској години боље него средња година јулијанског календара.“⁵

Папа Григорије нареди својом булом да се овај календар уведе у живот, и оних 10 дана, за колико је равнодневица задоцнила, да се изоставе, тако да после 4. октобра 1582. године буде одмах 15. октобар. Тако је те године овај календар уведен у Италији, Шпанији, Португалији, Холандији и Француској; 1583. год. у Немачкој и Швајцарској; 1584. у Аустрији; 1586. у Пољској; 1700. у евангелистичкој Немачкој; 1744. у протестантској Немачкој; 1752. у Великој Британији и Ирској; 1753. у Шведској и Норвешкој, а после I светског рата 1919. год. увела га је у државну администрацију наша земља; 1923. Грчка, 1925. Турска, затим Бугарска и Румунија и друге земље.⁶

III. У време кад је Западна црква спроводила ову реформу календара, Православне земље су биле под турским ропством и у томе нису узеле учешћа, иако је папа Григорије почетком 1583. године упутио посланство цариградском патријарху Јеремији II, са предлогом да се сагласи са исправком календара. Патријарх тај предлог не прихвати, јер је Грчка Црква имала велике невоље с римокатоличком пропагандом на Криту, Крфу и неким другим острвима, која су

држали Млеци. Из писма млетачком дужду видимо да је то главни разлог одбијања и остајања при старом календару: „Јер нам није непознато колико би саблазни настало из ових новотарија... Наша Црква држи предано јој, а Западна како хоће и жели. Друкчије не можемо чинити, као што сваки патријарх наше Цркве мора да се покорава канонима и црквеном предању.“⁷

Но, почетком овог века (30. VI 1902. године), цариградски патријарх Јоаким III, упути једну посланицу свима аутокефалним Православним Црквама, да се о питању календара, о чему се све чешће писало, „Свете Православне Цркве међу собом, као што им и приличи, договоре и објасне...“⁸ У својим писменим представкама, поједине Цркве су изнеле своја гледишта, већином указујући на тешкоће од стране верних због увођења каквих измена. „Знамо из историје да су и неке мање промене“ – вели се у представци Црногорске митрополије – „извршене у Цркви изазвале мање или више негодовања међу верним.“⁹ Али до заједничког састанка није дошло.

После I светског рата, кад су нови календар усвојиле и поједине православне земље, питање календара је постало још актуелније. Због њега и других питања (узраст за рукоположење, одело клирика, монашки завети, други брак свештеника и тако даље) сазван је Свеправославни конгрес у Цариграду 1923. године, на коме је учествовала и Српска Православна Црква. Њену делегацију сачињавали су митрополит црногорско-приморски доктор Гаврило Дожић, и професор небеске механике на Београдском универзитету доктор Милутин Миланковић.

Конференција је стала на становиште да би разлику од 13 дана, колико је јулијански календар задоцнио, требало свакако уклонити. Неки учесници сматрали су да на томе треба стати и задржати и даље јулијански календар, који би потом тек 2100. године задоцнио за један дан. Други су, пак, предлагали да треба усвојити григоријански календар, иако се увидело да ни он није довољно тачан, јер ће за 3300 година и он задоцнити за један дан. Како би први предлог оставио календар ван резултата савремених достигнућа науке, а други, поред усвајања слабих страна григоријанског календара, кад се налазимо у могућности да дођемо до тачнијег, још би донео тешкоћа од стране добронамерних, а неупућених верника, који би у томе видели издају своје вере, Конгрес је прихватио као најбоље решење да се изради календар који би био тачнији од григоријанског, и који би као такав био прихваћен од свију православних. Тај задатак поверен је професору Миланковићу, који га је израдио и поднео Конгресу. По том предлогу, у календару ће – како вели професор Миланковић – „бити преступна свака година дељива са четири, са изузетком секуларних година, које ће само онда бити преступне ако број њихових векова подељен са девет дадне остатак два или шест. Тим новим интеркалационим правилом, које регулише распоред преступних година, добија се средња дужина календарске године од 365 дана, 5 часова, 48 минута и 48 секунди. Тим највишим приближавањем тропској години које је уопште могуће, добија се до сада непостигнута тачност календара.“¹⁰

За сва ова изнета питања око што тачнијег усаглашавања дужине тропске и календарске године, Православна Црква не би се интересовала, него би их примила без речи као што је примила јулијански календар, кад не би било у питању празновање Васкрса и канонских прописа о томе. Питање календара за Цркву, дакле, постоји само у вези с тим, све остале стране она препушта науци. Још 1902. године Грчка Црква је изнела став иза кога, сматрам, може да стоји цела Православна Црква: „Који је од двају календара тачнији, наш јулијански или западни григоријански, или и овај треба да се исправи и преуреди, то је питање углавном астрономско. Верски и теолошки значај има само утолико уколико су с њим у вези црквени празници.“¹¹ После 20 година грчка јерархија, која је 1924. године примила нови календар, сматра исто тако да се промена календара не судара ни са којим догматом, нити са канонима Цркве.¹² О тачности и нетачности календара као таквог слично се изражавају и њихови противници старокалендарци. Бивши митрополит флорински Хризостом, који се 1926. године одвојио од званичне Грчке Цркве и прикључио старокалендарцима, пише: „Без сумње, нико не може одрећи да је календар, сам по себи, питање времена, дана и месеци, и да са овог становишта нико не може да приговори да савршенији календар треба да буде у употреби међу људима, ради њиховог односа у трговачким и друштвеним везама. Стога је право учинила држава усвојивши, за грађанске потребе и трговачке односе, нови календар као савршенији од јулијанског.“¹³

Остаје нам, дакле, да размотримо питање календара у односу на празновање Васкрса и празника везаних с њим.

IV. Васкрсење Христово је суштина вере хришћанске: „Ако Христос не устаде, узалуд проповед наша, узалуд и вера наша“ (1. Коринћанима 15, 14), вели апостол Павле. Зато је Васкрсење Христово и као годишњи и као недељни празник уведен од почетка у Цркву.

Но, ако су у погледу заједничког седмичног празновања Васкрсења, недеље, хришћани били јединствени од апостолског доба до данас, у погледу његовог годишњег празновања те једнакости није било. Хришћани из Јудејства, као и хришћани из Мале Азије, празновали су Пасху у исто време кад су Јудејци празновали своју старозаветну Пасху, око пролетње равнодневнице, 14. дан месеца нисана, без обзира у који седмични дан то буде. Због држања Васкрса везаног за 14. нисан, ови хришћани прозвани су четрнаестодневници (латински *квартодецимани*).¹⁴ Кад је прописом 7. Апостолског канона: „Ако који епископ, презвитер или ђакон буде светковао Свети дан Пасхе пре пролетње равнодневнице, заједно са Јудејцима, нека се свргне“,¹⁵ овакво празновање забрањено, они који се томе нису покорили, извргли су се у јудео-хришћанску секту евионита.

Хришћани, пак, из незнабоштва у Египту, Грчком и Риму празновали су хришћанску Пасху у недељни дан који је падао после пролетње равнодневнице и дана у који је могао да падне 14. нисан. Како је јеврејска година месечна, те је 14. дан месеца означавао трећу фазу месечеву, то јест пун месец, то је и Васкрс морао бити после пуног месеца. Овакав начин празновања хришћанске Пасхе назван је „доминикални“, према латинском називу недеље „*Dies dominica*“, то јест дан Господњи.¹⁶

Ове разлике у празновању Васкрса изазивале су рано спорове и немире. Још у II веку дође до несугласице између римског епископа Аниките и смирског Поликарпа, кад је овај посетио Рим 155. године. Позивајући се на стари обичај, обојица осташе при своме, али се растадоше у миру. Много нетрпељивије поступи римски епископ Виктор (195.-200. године). Он позва малоазијске цркве да приме римску праксу, па кад ове то одбише, прекину заједницу с њима, због чега га је корио епископ лионски Иринеј.¹⁷

Несугласице око тога избијале су и доцније. Да би хришћани у целом Римском царству били јединствени у празновању тог највећег празника, те да не би „те дане једни проводили у посту, а други да приређују гозбе...; док једни проводе празник и радују се, други се предају одређеном посту“,¹⁸ питање празновања Васкрса изнето је пред Први Васељенски сабор у Никеји 325. године. На њему „одлучено је, после сваког испитивања и дискусије, да треба тако да чине и они на Истоку као што чине Римљани и Александријци и сви остали, да би сви једногласно у исти дан узашиљали молитве у свети дан Пасхе. И потписаše Источни који се нису слагали са другима.“¹⁹

Шта чини суштину разлике у празновању малоазијских цркава (сем недеље, која је „дан Господњи“, дан Његовог Васкрсења још од I века – Откривење 1, 10), несагласну са хришћанским схватањем и против које се бори Сабор? Професор Скабаланович с правом истиче да је та разлика „очигледно била у томе што ове (Цркве) нису усаглашавале месечну годину са сунчаном, због чега је Пасха могла пасти раније од пролетње равнодневнице...“²⁰ Значи, Никејски сабор стајао је на принципима да се Васкрс слави у недељни дан после пролетње равнодневнице (свакако и после пуног месеца, чега су се држале малоазијске цркве, као и остале), иако се ови принципи у саборској одлуци не помињу, али се то може сигурно закључити из казивања Светог Атанасија Великог и других. Свети Атанасије каже да о Пасхи Оци на Сабору „не одредише месец и дан“, а претходно вели да је одлучено „да се свуда савршава у један дан“. То значи да Сабор није везао тај празник за месец и дан по календару, јер на другом месту исти Свети Отац каже да се Пасха има славити кад се „сретну и месец (на небу) и дан, то јест кад је пун месец и недеља“.²¹ Да је Сабор био уз одлуку 7. Апостолског канона, да се Васкрс не може славити нити пре пролетње равнодневнице, нити заједно са Јеврејима, закључујемо из писма цара Константина после Сабора, у коме он казује да је „било жалосно за Цркву што се Јевреји хвале да без њих и њиховог одређивања Пасхе хришћани не би могли држати своју Пасху. А Јевреји греше држећи понекад Пасху и два пута у току једне године“.²² Убрзо после Првог Васељенског сабора одржан је Антиохијски помесни сабор (341. године), који помиње одлуку Првог

Васељенског сабора о искључењу световњака из Цркве који би празновали Пасху заједно са Јеврејима. Овај Сабор протеже одлуку о искључењу, за исту ствар, и на свештена лица.²³

Потпуно јасно и одређено износе ове принципе о празновању Пасхе Апостолске установе: „Треба, дакле, ви браћо, да са сваком тачношћу и брижљиво вршите дан Пасхе после равнодневнице..., да не би, не пазећи, славили (је) са Јудејима. Јер ми сад немамо никакве заједнице са њима...“²⁴ пазећи (=посматрајући) до 21. месеца (то јест до 21. дана од младине, новог месеца), да не би четрнаести (дан) месеца, то јест пун месец пао у другу седмицу, и да грешећи из незнања не бисмо славили Пасху два пута у једној години; или да не би ми славили Васкрсење Господа нашега у други дан, него само у недељу.“²⁵

Све ове битне одлуке о празновању Васкрса сажето су изложене у Алфавитној Синтагми Матије Властара овако: „**Четири су одредбе на које треба неопходно пазити у погледу наше Пасхе, од којих две казује Апостолско (7.) правило... , а две имамо из неписаног Предања. Прво, да треба држати Пасху после пролетње равнодневнице; друго, не истог дана кад је и јудејски празник; треће, не одмах после равнодневнице, него после првог пуног месеца иза равнодневнице; и четврто, после тог пуног месеца, не иначе, него у први дан седмице (то јест у недељу).**“²⁶ Све четири ове одредбе остале су у Православној Цркви у важности до данас.

V. Да бисмо правилно оценили смисао ових одлука и њихов прави однос према питању календара, треба да уочимо као битно, да се у њима не помиње никакав календар, него одређена збивања у космосу, створеном Богом, која не зависе од календара, него обратно – календар зависи од њих. Пошто година ни по једном календару не одговара потпуно стварној дужини тропске године у природи, те ниједан календар не може бити апсолутно, него само приближно тачан, то Свети Оци, просветљени Духом Светим, нису Цркву везивали у овој ствари ни за шта релативно, људско, него за одређено, божанско.²⁷ Јер, да у тим одредбама уместо равнодневнице стоји 21. март, у који је она у то време падала по Јулијанском календару, тај датум и тај календар били би утврђени заувек и о календару, његовој тачности или нетачности, не би се имало шта расправљати. Исто се тако не каже: Пун месец по овим или оним израчунавањима и таблицама, него пун месец у стварности.

Већ сама околност да је Црква одредила да се **празник Васкрсења Христовог празнује**, не у које било годишње доба, него **после пролетње равнодневнице, после пуног месеца и у недељни дан**, она је очигледно имала у виду да се Васкрсење Христово прославља у оно време у које се и десило.²⁸ Из чињенице, пак, да је Први Васељенски сабор наложио, не којој било Цркви, него баш Александријској, да она, према изнетим принципима, израчунава време кад ће пасти Васкрс, почети пост и друго, идуће године, и да о томе извештава остале Цркве, зато што је у Александрији астрономија била на највишем нивоу, излази да Црква принципијелно није против тога да се време Васкрса што тачније одређује.²⁹ Сматрам да је то порука коју нам упућује одлука Сабора да се Васкрс слави у одређено време и да се прорачунавање тога времена поверава Цркви Александријској.³⁰

VI. Има неколико сачуваних „празничних посланица“ Светог Атанасија Александријског којима је он обавештавао епископе других Цркава о датуму Васкрса³¹, а ови су онда с тим упознавали свештенство у епархији. Свештеници су, по Богојављењу, с освећеном водицом обилазили домове верних и о томе их упознавали. Како је обавештење на овај начин, у неким удаљеним крајевима могло да задоцни, то се временом пронашао практичнији начин, тако што су прорачуни о датуму Васкрса израђени за више година унапред и представљени у облику прегледних таблица. Тако је 385. године Свети Теофило Александријски саставио пасхалну таблицу за 40 година (за 480.-520. годину), коју је Кирило Александријски допунио за период од 95 година. Нешто доцније, учени египатски монах Анијан израдио је „Велики пасхални индиктион“ за циклус од 532 године (помноживши број 19 - круг Месеца, са 28 - круг Сунца). У томе периоду долази Васкрс 129 пута у марту и 403 пута у априлу³², да би после тог времена све фазе месеца и датуми Васкрса падали поново у исте дане. У IV веку овај индиктион допунио је римски монах Дионисије Мали и тако је настала „Неисходимаја пасхалија“ (то јест непрестана, бесконачна пасхалија).³³

VII. Иако „Велики пасхални индиктион изазива дивљење својом складношћу, простотом у погледу велике средње тачности својих показатеља“³⁴, ипак његове таблице месечевих фаза

заостају за неколико дана за стварношћу, а данас смо у могућности да се оне много боље и тачније могу израчунати. Поред тога, нетачност јулијанског календара, која сваких 128 година задоцњава за 1 дан према тропској години, чини да се празновање Васкрса све више удаљава од изнетих канонских прописа датих за њега.

За нетачност јулијанског календара знало се у православном свету одавно, те је већ у VII веку неки анонимни писац саставио „Пасхалну хронику“, а 1374. године, познати византијски писац Никифор Грегора поднео образложен предлог цариградском патријарху и цару Андронику Комнелу, за реформу јулијанског календара и пасхалних таблица. Реформа није извршена, јер се увидело да „није лако сложити све православне који живе на континенту и на острвима и приволети их на нову исправку. А да празнујемо Пасху по своме само ми (=Византијци), и то не би било добро.“³⁵

Јединство празновања Васкрса по јединственој пасхалији и јулијанском календару прекинуто је реформом папе Григорија XIII, којом је, поред новог календара, усвојена и нова пасхалија, а по њој римокатолици могу да славе Васкрс и заједно са јеврејском Пасхом, па чак и пре ње.³⁶ У Православној Цркви стара пасхалија остала је у јединственој употреби све до сада, а јулијански календар су неке Православне Цркве напустиле и замениле га новим.³⁷

VIII. Кад је фебруара 1923. године Грчка држава увела нови календар у грађанску употребу, такође је речено да за Цркву остаје у важности стари, јулијански. Међутим, већ 10. III 1923. године, кад је за архиепископа изабран архимандрит Хризостом Пападопулос, на Сабору грчке јерархије он изнесе мишљење о потреби изједначења црквеног календара са државним. Сабор одлучи да се треба посаветовати са осталим аутокефалним Црквама, особито са Цариградском патријаршијом. Сазван по други пут, децембра исте године, усвоји одлуку: „Свештени сабор јерархије, имајући у виду збрку која је настала код народа, због увођења грађанског календара, и од тога штету за веру, одговарајући на изражену жељу са много страна, одлучује да се изједначи црквени календар са грађанским... Ставља се у дужност блажењејшем Председнику (=Архиепископу) да се у тој ствари споразуме са свима Црквама, а особито са Васељенском патријаршијом, с којом је сагласност неопходна.“³⁸ После неколико дана само (јануара 1924. године), архиепископ Хризостом износи цариградском патријарху, као предлог Сабора Грчке Цркве, „средње решење“, то јест да се нови календар уведе за непокретне празнике, а Васкрс и покретни да буду по старом. Ово средње решење 20. I 1924. године, патријарх прихвата и саглашава се да Грчка Црква тако поступи. Већ марта исте године, Грчка Црква прелази на нови календар проглашавајући 10. март 23. мартом.³⁹

Који су разлози деловали на архиепископа и Грчку Цркву да без припреме клира и верних, и без претходне измене мишљења са другим Православним Црквама, тако нагло пређу на нови календар? Да архиепископ Хризостом не узме у обзир закључак државне комисије у којој је сам учествовао и која је испитивала могућност истовременог прихватања новог календара и државе и Цркве 1923. године; „Узевши у обзир да Грчка Црква, као и друге аутокефалне Цркве, иако унутрашње независне, али тесно везане једна с другом и сједињене начелом духовног јединства Цркве, сачињавају једну Православну Цркву, и следствено не може ни једна од њих да се одвоји од других и прими нови календар, а да не постане шизматичка према другим?“⁴⁰ Грчка, пак, Црква да се не сети свога става изнетог у одговору на енциклику патријарха Јоакима III: „Ако су све помесне Православне Цркве Истока убеђене да су околности народа разних Цркава спремне за промену календара, без узнемиравања верске савести најпростијих, који нису кадри да разликују догматска и литургичка питања од питања астрономских, оне могу, у сагласности са осталима... да остваре промену нашег, сада у употреби календара, према напретку и достигнућима астрономске науке.“⁴¹ А цариградски патријарх да заборави изјаву претходника на Свеправославној конференцији у Цариграду од пре пола године (маја 1923.): „Промена о којој је реч да учинимо, не треба да донесе саблазан хришћанском стаду. Узмимо озбиљно у обзир да није нешто неважно како ће се хришћански кругови понети према промени примањем григоријанског календара.“⁴²

Помиње се више разлога. Најпре, да је за Грчку Цркву било тешко да у националном празнику Благовести она не учествује, јер ће га Држава славити 25. III по новом календару⁴³; затим, да се за увођење новог календара и у Цркви особито залагао краљ Ђорђе; да је власт

после државног удара поставила Цркви такав захтев; да је архиепископа повукао на то наш амбасадор „давши обећање да ће Грчку Цркву одмах следити и Српска“⁴⁴, и тако даље.

Сви ови разлози имали су, вероватно, свој удео у томе, али ће пре бити да је главни узрок за то била одлука Свеправославне конференције 1923. Године, „да је изједначење грађанског и црквеног календара неопходна потреба и да не постоји никаква канонска препрека за исправку црквеног календара који је сада у употреби, према подацима астрономске науке, те једногласно одлучује да се јулијански календар исправи овако: бришу се 13 дана јулијанског календара тако да се 1. октобар 1923. године рачуна као 14. октобар. Непокретни празници имаће дан и месец који су имали до сада. Покретни празници одређиваће се према празнику Пасхе. Према канонским одредбама, које остају непроменљиве, Пасха ће се празновати у недељу која долази иза првог пуног месеца после пролетње равнодневнице.“⁴⁵ Остављено је Цариградској патријаршији да се договори са аутокефалним Црквама да на нови календар све пређу истовремено, да се не прекине јединство Црква. Како до 1. X 1923. године није постигнута сагласност, нови календар није ни уведен 1923. године.

Биће да се сматрало да ће већина, ако не све Православне Цркве прихватити овај закључак, па је првенство увођења изгледало као ствар престижа. Могућност да се у Грчкој на ту ствар тако гледало показује излагање њеног представника у Цариграду, према коме би промена новог календара и промена Пасхалије имала „велико морално значење и учинило утисак на цео културни свет непринуђено, добровољно приближавање два хришћанска света, Истока и Запада, у празновању великих хришћанских празника“.⁴⁶ И старокалендарци, у претераној журби на увођењу новог календара у Цркви, код архиепископа Хризостома виде само „жељу да првенствује“, „честољубље“ и истицање „културног напретка“.⁴⁷

Било како било, али је ова журба, без претходног објашњавања и припремања народа „изазвала један од најозбиљнијих проблема савремене Грчке Цркве - старокалендарски“.⁴⁸ Један број верних, свештенства и монаштва, па чак и три епископа, отцепили су се и основали заједницу „Правих православних хришћана“, која служи по старом календару, има своје храмове, манастире и управу. Нетрпељивошћу према одвојеним, покушајем да се силом државне власти раскол угуши, непризнавањем никаквих обреда и тајни (крштења, венчања и друго) извршених од старокалендарских свештеника, растеривањем њихових верских скупова, при чему је долазило до тешких испада, затварања верних и свештенства, слања у прогонство - јаз између њих и званичне Православне Цркве само је продубљен. Расколници су се још више збили и боље организовали, што их је учврстило као посебну заједницу, иако је званична Црква доцније пристала да се за њих служе посебне службе у њеним црквама по старом календару.

Износећи недоличност ових поступака, и стављајући у кривицу званичној Грчкој Цркви што је једнострано увела нови календар и тако се одвојила од јединства у празновању са осталим Црквама⁴⁹, они претерују и падају у другу крајност. Тако на објашњење да се питање празновања непокретних празника не дотиче православних канона, а још мање догми, они веле: „Не дотиче се догме по себи, но због једностраности своје, дотиче се јединства Свете вере и Светог богослужења, што је једнако догматима“; чак: „Јединство вере, јединство Светог богослужења је нешто основно за Цркву, нешто изнаддогматско“; да би закључили: „Већа је штета и од догматске разлике, једнострана промена календара, раскидање верског јединства, цепање Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве... Сви Сабори су смерали јединству Црква. То је највећа догма Сабора.“⁵⁰

Још више претерују у погледу канонских прописа који се односе на време у које треба славити Васкрс. Не схватајући да за Православну Цркву календарско питање постоји само у односу на канонске прописе о прослави Васкрса и празника у вези с њим, а не на питања тачнијег израчунавања тропске године и месечевих мена, која спадају у домен астрономије, они упорно захтевају држање јулијанског календара и убудуће, иако сами кажу да је нетачан. У погледу, пак, Пасхалије, не схватају да за Цркву имају канонски значај прописи да се Васкрс има славити у први недељни дан, после пролетње равнодневнице и после пуног месеца, и још: не заједно са јеврејском Пасхом. Пасхалне таблице, које значе примену ових принципа на тада важећи јулијански календар, нити имају, нити могу имати значај и вредност наведених канонских прописа, нити их је Православна Црква увела каквом одлуком, као што је раније изнето. Оне

имају само значај дуготрајне практичне примене, а не непроменљиву принципијелну важност. Старокалендарци то не уочавају, него сматрају да Пасхалне таблице потичу од Првог Васељенског сабора, да је исти Сабор увео јулијански календар у Цркву, и равнодневницу везао заувек за 21. март тога календара⁵¹, што разуме се ниједно не одговара стварности.

Због оваквог схватања, иако су принципијелно за строго држање канонских прописа, они не увиђају да управо захтеви да се Васкрс слави по тим прописима траже исправку јулијанског календара, јер ако размотримо непристрасно, морамо признати да се Православна Црква не држи строго тих прописа. Ево, како и у чему. Више пута смо понављали да Васкрс треба да буде у прву недељу, по пролетњој равнодневници и пуном месецу. Пролетња равнодневица пада 21. марта по новом календару, односно 8. марта по старом. Ако би, на пример, сутрадан после равнодневнице била недеља, а десио се и пун месец, ми бисмо морали држати Васкрс тога дана. Па хоћемо ли га тада држати? Нећемо! Зашто? Зато што за нас равнодневица још није дошла, иако је стварно већ прошла. По пасхалним таблицама равнодневица је 21. марта јулијанског календара и сада, као што је стварно била у доба њиховог постанка. Пошто је календар задоцнио за 13 дана, ми морамо чекати 13 дана да стигне равнодневица, не у стварности, него по календару. Како ће дотле проћи пун месец, то ћемо морати чекати други пун месец, тако да ћемо Васкрс држати не одмах после равнодневнице, како наређују канонски прописи, него цео месец дана доцније!⁵²

IX. Можемо разумети да у доба ропства под Турцима Православна Црква није била у могућности да се заинтересује и поради на исправци календара и Пасхалних таблица. Али из тога закључити: „Православна Црква је од XVI века примила спољашњу карактеристичну ознаку - јулијански календар, као Западна григоријански“, како сматрају старокалендарци⁵³, не би ли било погрешно? Зар Православље нема ништа боље за своју спољашњу ознаку, него погрешност јулијанског календара?

Јасно нам је да су се у прошлости многи наши верници, не могући разликовати догматске од календарских питања „чували од сваке штетне пропаганде и прозелитизма... овом разликом од 13 дана“.⁵⁴ Али захтевати да и надаље остане тако, без разликовања шта је божанско и непроменљиво, то јест догмати, а шта људско и променљиво – календар, свакако би било кратковидо. Но и сада, мада нам је јасно да је јулијански календар погрешан и да га треба исправити, мора нам бити пред очима пастирско старање (указивано стално, од патријарха Јеремије II до Конгреса предсаборске Свеправославне конференције 1977. године) за верне, који би ове промене могли схватити као скретање с линије Православља, те не уводи ову исправку, док је они не савладају и не прихвате. Дотле, пак, стрпљиво их поучавати и припремати износећи јасне и стварне разлоге самих канонских прописа који ту исправку захтевају.

Јасно нам је и то да се у богослужењу Цркве и прослављању празника доживљава вечни и свемирни значај искупитељског дела Спаситељевог, „остварује превазилажење категорије „време“ и „место“, и да је то најсигурнији начин преко кога хришћанин долази у непосредни додир са догађајима прошлости... и будућности“⁵⁵, приближавајући се тако вечности, истовремености прошлог и будућег са садашњошћу. Јер у православном богослужењу „није само реч о светим догађајима, нити их се просто сећамо, него се ови догађаји на мистички начин доживљавају данас, као збивања која се развијају и догађају стварно (ту) пред нама“.⁵⁶ Зато математичка тачност времена пошто-пото не може имати код нас значаја. Свети Јован Златоуст вели: „Тачност времена Црква не познаје.“ Али на основу тога **инсистирати на остајању при погрешци од 13 дана, да би сачекивали равнодневницу по календару, која је у стварности већ прошла, и славити Васкрс месец и више дана мимо канонске прописе, не значи ли пасти у другу крајност, и за њену љубав допуштати гажење јасних канонских одлука.** Јер, после наведених речи, Свети Јован наставља: „Но кад је затим свима Оцима (Цркве) било угодно да се заједно састану из различних крајева и означе одређени дан (Пасхе), то је Црква, поштујући у свему сагласност и љубећи једномислије, примила њихову одлуку.“⁵⁷

Оба ова принципа држали су и на делу остваривали александријски пасхалисти. Они су одлично израчунали месечеве мене и на тој тачности оснивали своје Пасхалне таблице. Но при томе „од принципа тачности“ – како вели Д. П. Огицки – „нису стварали кумира и нису му на жртву приносили практичност“. То очигледно показује чињеница да нису свагда „узимали тачне

податке за сваку годину посебно, него су стремили да створе систем пасхалних рачунања колико је год могуће тачније, и уједно што је могуће простији... А сваки систем неизбежно допушта извесну схематичност, упрошћавање стварног стања.⁵⁸ Држећи се тих таблица кроз векове, Црква је овај став санкционисала: што тачније, али уједно што практичније и једноставније. И тога става она ће се, мудрошћу змије и безазленошћу голуба, знати држати и убудуће.

Х. Колики је значај одлуке Првог Васељенског сабора о потреби слављења Васкрса у исти дан, увиђају и многи неправославни хришћани, те се, у новије време, чешће налазе у црквеној штампи вести о настојањима да се у том погледу дође до споразума прихватљивог за све. Већина тих предлога је на становишту да се Васкрс некако учврсти и веже за једну одређену недељу месеца априла, или чак за један одређени дан.

Како је питање календара једна од тема будућег Васељенског сабора Православне Цркве, то се њиме позабавила и Прва предсаборска свеправославна конференција, сазвавши Конгрес православних пасторалних јерараха, специјалиста за канонско право, за астрономију, за историју и социологију крајем јуна 1977. године. Конгрес је размотрио два постојећа предлога, од којих је један био да се тај празник свагда слави у другу недељу месеца априла, и други: у другу недељу после друге суботе у томе месецу. Оба ова предлога изневерава слово никејских одлука и целу православну традицију, која се састоји у томе да се **Васкрс прославља у недељу после пуног месеца, после пролетње равнодневнице**.⁵⁹ Конгрес је такође констатовао да је рачунање датума Васкрса, по старом јулијанском календару, у односу на Сунце нетачно, јер равнодневица, коју пасхалне таблице држе на 21. дану месеца марта јулијанског календара, није више на том датуму. Исто је тако са рачунањем месечевих мена које су у задоцњењу за 5 дана, па је потребно и датум пуног месеца исправити. Конгрес је потврдио и одлуку да Васкрс може бити тек после јеврејске Пасхе.⁶⁰

Верујемо да ће Дух Свети чувати Цркву од које било крајности и једностраности, те да ће сва ова питања на будућем Васељенском сабору наћи своје право решење.

На крају да кажемо да се, поред Српске Православне Цркве, држе старог календара, и за покретне и за непокретне празнике, Јерусалимска и Руска патријаршија. Поред других разлога, Јерусалимској патријаршији стари календар погодује особито због великих тешкоћа око усклађивања празничног богослужења на истим Светим местима са римокатолицима, ако би се празници славили у исти дан. Стога је она више пута подвлачила став: „Истовремено прослављање празника са Римокатоличком црквом процењује се некорисним за Православље.“⁶¹

Гласник, новембар 1982.

НАПОМЕНЕ:

¹ прототојереј Милутин Миланковић, Кроз васиону и векове, Нови Сад 1928, страница 63.

² прототојереј Милутин Миланковић, Кроз васиону и векове, Нови Сад 1928, страница 63.

³ Милутин Миланковић, Кроз васиону и векове, Нови Сад 1928, страница 65.

⁴ на пример 1600, 1700, 1800, 1900, 2000. година, кад се изоставе нуле, дељиве су са 4 само 16(00) и 20(00), а остале нису, те стога спадају у просте.

⁵ Милутин Миланковић, Кроз васиону и векове, Нови Сад 1928, страница 75.

⁶ Бранко Цисарж, Календар и његова реформа, Православна мисао, 1970., свеске 1-2, странице 59, 64.

⁷ Григорије Евстратијаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, странице 113, 114.

⁸ Бранко Цисарж, Календар и његова реформа, Православна мисао, 1970., свеске 1-2, страница 62.

⁹ Григорије Евстратијаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, страница 138.

¹⁰ Милутин Миланковић, Кроз васиону и векове, Нови Сад 1928, страница 81. Колико се на овај начин календарска година приближава тропској, најбоље ћемо уочити из овог упоређења: јулијански календар задоцњава сваких 128 година за цео један дан, григоријански задоцниће за

дан после 3300 година, а овај Миланковићев задоцниће за један дан тек после више од 43000 година.

¹¹ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, страница 135.

¹² Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, странице 74, 87.

¹³ Акривис тесис, страница 82.

¹⁴ доктор Лазар Мирковић, Хеортологија, Београд 1961, страница 204; Бранко Цисарж, Календар и његова реформа, Православна мисао, 1970., свеске 1-2, страница 67.

¹⁵ Никодим Милаш, Правила Православне Цркве с тумачењима I, Нови Сад 1895, страница 62.

¹⁶ доктор Лазар Мирковић, Хеортологија, Београд 1961, страница 203.

¹⁷ доктор Јевсевије Поповић, Опћа црквена историја I, Сремски Карловци 1912, страница 425.

¹⁸ Писмо цара Константина Великог о Сабору, Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, страница 94.

¹⁹ доктор Лазар Мирковић, Хеортологија, Београд 1961, страница 206.

²⁰ Толковиј Типикон I, Кијев 1910, страница 288.

²¹ доктор Лазар Мирковић, Хеортологија, Београд 1961, страница 207.

²² доктор Лазар Мирковић, Хеортологија, Београд 1961, страница 204.

²³ Никодим Милаш, Правила Православне Цркве с тумачењима II, Нови Сад 1896, страница 49, Правило 1.

²⁴ Према преподобном Никодиму Агиориту, разлог забране празновања заједно са Јудејима је у томе „да претходи праобраз, то јест жртвовање јагњета, а онда да следи образ, то јест Господња смрт и Васкрсење“ (Пидалион, Атина 1970, страница 10). То мишљење је он свакако формирао према Светом Јовану Златоусту: „... стара (је) Пасха била сликом будуће, а за сликом треба да следи истина. Зато је Христос, напред показавши сенку, затим предложио на трапези истину“ (Свети Јован Златоусти, Творенија I, Санкт Петербург 1895, страница 663).

²⁵ доктор Лазар Мирковић, Хеортологија, Београд 1961, страница 207.

²⁶ Атинска синтагма VI, Атина 1859, страница 420; Никодим Милаш, Правила Православне Цркве с тумачењима II, Нови Сад 1896, страница 52; доктор Лазар Мирковић, Хеортологија, Београд 1961, страница 208.

²⁷ Да ови термини: недеља, пун месец, пролетња равнодневица, нису овде случајно употребљени, него имају дубљи смисао, подвлачи и професор Мирковић: „Тако је празник Ускрса, пошто је везан за недељу, која зависи од равнодневнице и пунога месеца, такорећи утиснут у космички ток кретања; тако је седмични дан недеља, дан Ускрса, у вези са током месеца; тако је дневна Литургија, слављење смрти и Васкрсења Христова, у вези са дневним обртом земље тако су распеће Христово и Васкрсење као највећи догађаји света и историје везани са васељеном. Дакле, и космос са својим током кретања и време, слика вечности, повезани су са највећим хришћанским истинама: распећем и Васкрсењем“ (доктор Лазар Мирковић, Хеортологија, Београд 1961, страница 210).

²⁸ А. Н. Зелинскиј о томе каже: „Хришћански пасхалисти ... свесно су стремили томе да новозаветна Пасха, с једне стране, сачува своју историјску везу с јеврејском Пасхом, а с друге, да буде потпуно независна од ње. Ова околност била је за њих тако важна, да је због тога хришћанска Пасха постала покретни празник.“ (А. Н. Зелинскиј, Конструктивније принципи древњеруског календарја, у „Контекст“ литературно-теоретическија исљедованија, Москва 1978, страница 88.)

²⁹ Свети Кирило Александријски о томе каже: „Велики Сабор је једногласно установио да Црква Александријска, пошто је она највештија у томе, саопћује сваке године... кад се има светковати Пасха“ (протојереј Ј. Живковић, Међуправославна комисија и календарско питање, Гласник СПЦ 1923, број 7, страница 104).

³⁰ Свакако да Црква у тој математичкој тачности не види суштину празновања Христовог Васкрсења, али би исто тако било погрешно сматрати да научна тачност може Цркви да штети, или да би Црква, употребљавајући научне резултате, дошла у зависност од науке, доспела у инфериоран положај према њој. Чињенице су чињенице. Њихова стварност и истинитост не

потиче од тога што то тврди овај или онај научник, него од стварности и истинитости Божје. Друга је ствар тумачење чињеница. Оно може да буде истинито или лажно, за Цркву или против ње. Закони природе, дати од Бога, не могу бити против истине Еванђеља, датог такође од истог Бога.

³¹ Николај Атанасијевић Скабалановић, I, страница 289.

³² Бранко Цисарж, Календар и његова реформа, Православна мисао, 1970., свеске 1-2, страница 71.

³³ Бранко Цисарж, Календар и његова реформа, Православна мисао, 1970., свеске 1-2, страница 72. У црквенословенском штампаном Типику, као и у неким другим приручним црквеним књигама, изнете су ове таблице прегледно за свих 532 године XIV индиктиона од године 1409. до 1940, са свима потребним подацима:

1) година од Адама

2) година од Христа

3) Индикт = време од 15 година плаћања пореза

4) Круг Сунца = период од 28 година, после кога долазе истим редом преступне године, датуми на исте дане и тако даље

5) Вруцје љето (=Недељно слово) = црквенословенским словима-бројевима ознаке 7 недељних дана

6) Круг месеца = период од 19 година после кога мене месеца падају поново на исте датуме

7) Основаније = број којим се налази датум младог месеца у марту

8) Епакта = број којим се налази пуни пасхални месец

9) Кључ границ = црквенословенско слово помоћу кога се у таблицама, налази датум Васкрса у току 35 дана (од 22. марта до 25. априла)

Имајући те таблице, свака Црква и сваки појединац може непосредно и лако доћи до обавештења о дану Васкрса за сваку годину у будућности и прошлости. Из њих такође видимо да Васкрс може пасти најраније 22. марта, то јест сутрадан по равнодневници, а најдоцније 25. априла, то јест у току од 35 дана.

Опширније о овом види: прототојереј Милутин Миланковић, Календар, Православна мисао, 1968., свеске 1-2, странице 161-162.

³⁴ Бранко Цисарж, Календар и његова реформа, Православна мисао, 1970., свеске 1-2, страница 72.

³⁵ Бранко Цисарж, Календар и његова реформа, Православна мисао, 1970., свеске 1-2, страница 74.

³⁶ на пример 1967. године католички Ускрс 26. III, а јеврејска Пасха 24. IV. (Милутин Миланковић, Кроз васиону и векове, Нови Сад 1928, страница 160.)

³⁷ Изузетно, празновање Васкрса по новом календару дозвољено је Финској Православној Цркви и неким парохијама у Западној Европи.

³⁸ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, страница 41.

³⁹ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, странице 46, 49.

⁴⁰ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, страница 17.

⁴¹ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, страница 135.

⁴² Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, страница 8.

⁴³ За овај разлог неки старокалендарци веле да је само изговор, јер се у 4. члану краљевског указа о преласку на нови календар вели: „Национални празник 25. марта, и сви према постојећим законима празнични и особити дани, равнаће се по јулијанском календару.“ (И петра тис амомиту ортодоксу христианикис имон пистеос, Атина 1953, страница 20). Али се власт није држала овог указа, те је овај празник, одмах 1923. године, после државног удара и проглашења републике,

славила по новом календару (Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту екклисиастику имерологију, Атина 1929, страница 15).

⁴⁴ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту екклисиастику имерологију, Атина 1929, страница 58. Међутим, бивши митрополит флорински Хризостом, који то наводи, сам ставља на терет архиепископа Хризостома Пападопула као највећу кривицу што се није споразумео са осталим аутокефалним Црквама. Зар се може стављати на терет Српској Цркви што се он, о црквеној ствари, није споразумевао с њом, него са амбасадором!?

⁴⁵ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту екклисиастику имерологију, Атина 1929, страница 9; упореди Гласник СПЦ 1923, број 11, страница 172.

⁴⁶ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту екклисиастику имерологију, Атина 1929, страница 7.

⁴⁷ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту екклисиастику имерологију, Атина 1929, странице 7, 188.

⁴⁸ Трискевтики ке итики енциклопедиа VI, страница 817. Поред тога, због наредбе Првог Васељенског сабора да све Цркве славе Васкрс у исти дан, Грчка Црква, усвојивши нови календар, а оставши при Пасхалији по старом, суочава се због тога с тешкоћама Типика, постовима и друго. Имајући месојеђе увек дуже за 13 дана, а Петров пост за толико краћи, понекад им се деси да Петровдан падне пре недеље Свих Светих. Тада одређују да се пости 3 дана Духовске седмице, која се иначе мрси (Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту екклисиастику имерологију, Атина 1929, страница 79). Затим, празници иза 25. априла, последњег дана кад Васкрс може пасти, код њих могу да падну уз Велики пост. Тако на пример догодине (1983-е) код нас ће Ђурђевдан пасти на Велики петак, а код њих у суботу пете недеље поста, и тако даље.

⁴⁹ Но доцније су нови календар примиле: Цариградска, Александријска, Антиохијска, Румунска и Бугарска патријаршија. Српска Православна Црква, иако је углавном из пастирских разлога до сада остала при старом календару, није мењала своје добре односе са Грчком Црквом и кад је ова увела нови. Својим члановима, кад су одлазили у Грчку, саветовала је да се за време бављења онде, у погледу празника, држе и они новог календара. Такав став је заузело и Московско саветовање православних Цркава 1948. године, одлучивши да су клирици и мирјани, без обзира којој Православној Цркви припадају, обавезни следити календар „оне помесне Цркве у чијим пределима они живе“ (Дмитриј Петровић Огицки, страница 109.)

⁵⁰ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту екклисиастику имерологију, Атина 1929, странице 83; 82, 83; 84, 89. Несумњиво су „сви Сабори смерали јединству Црква“, али не јединству самом по себи, него јединству као последици јединства у вери, како вели апостол Павле: „Један Господ, једна вера, једно крштење“ (Ефесцима 4, 5). И модерни екуменски покрет тражи јединство Црква, нуди јединство у тајнама, интеркомунију, „јединство љубави“, остављајући јединство у вери за доцније. За нас православне тим путем се не може ићи, него у сасвим супротном правцу: **само јединством у вери, у догмама, може се доћи до јединства у Тајнама, и само на тај начин, као последица овог двога може се остварити „јединство Црква“.**

⁵¹ „Свети Први Васељенски сабор, покренут Светим Духом, увео је јулијански календар у употребу у Цркву и установио на њему вечну Пасхалију преко Александријске Цркве.“ (Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту екклисиастику имерологију, Атина 1929, страница 27). „Свети Први Васељенски сабор, знајући његове (=јулијанског календара) недостатке у погледу времена, ставио је по одлуци пролетњу равнодневницу на 21. март према јулијанском календару, и на његовом основу саставио вечни Пасхални канон.“ (Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту екклисиастику имерологију, Атина 1929, страница 27). „Јер Пасхални канон освештан Првим Васељенским сабором за одређивање празника Пасхе, следовању недеља и делања Цркве које се односи на обреде и Типик, састављен на бази пролетње равнодневнице јулијанског календара.“ (Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту екклисиастику имерологију, Атина 1929, страница 23). „Јулијанским календаром је спојена Пасхалија од Првог Васељенског сабора, који је установио Пасхални канон.“ (Акривис тесис, страница 83) Изгледа да А. Н. Зелинскиј сматра да је у „Пасхалној, системи за непокретни датум пролетње равнодневнице

примљен 21. март“ јулијанског календара, и да „на том датуму, фиксираном одредбама Никејског сабора“, она остаје и даље (А. Н. Зелинскиј , Конструктивније принципи древњеруског календарја, у „Контекст“ литературно-теоретическија ислѣдованија, Москва 1978, страница 118).

⁵² Да бисмо боље сагледали значење тога задоцњавања, илустроваћемо га овим подацима: садашње задоцњење јулијанског календара од 13 дана, за идућих 2000 година нарашће на готово цео месец дана. После 20000 година биће скоро пола године, а после 24000 година Божић би дошао усред лета, јуна месеца, а Васкрс тамо негде иза јесење равнодневнице, а не пролетње, како захтева 7. апостолски канон. Није овде реч да ли ће човечанство достићи ове хиљаде година, него нам треба да буду „очигледном илустрацијом оних спорних, но неуклоњивих садашњих календарско-пасхалних система“. Они нам показују колико нас нетачност јулијанског календара удаљује од одлуке Првог Васељенског сабора, која тражи, не само да све Цркве славе Васкрс у исти недељни дан, него да тај дан буде у време кад се Васкрсење Христово и десило, у вези са пролетњом равнодневницом и пуним месецом. Као што рекосмо, ова рачунска екскурзија у далеке векове треба да послужи као „убедљив аргуменат против оних који сматрају садашње стање освештаним заувек и принципијелно непотчињеним никаквој исправци“ (Дмитриј Петровић Огицки, страница 111).

⁵³ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, страница 193.

⁵⁴ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, страница 193

⁵⁵ Марко Сиотис, И енфанисис тис латриас тис Теотоку, Солун 1950, страница 2 (Трискевтики ке итики енциклопедиа XII, Атина 1968, страница 383).

⁵⁶ Евангелос Теодору, Хронос литургикос.

⁵⁷ Свети Јован Златоусти, Творенија I, Санкт Петербург 1895, страница 668.

⁵⁸ Дмитриј Петровић Огицки, страница 114.

⁵⁹ Извештај Секретаријата за припрему Светог и Великог сабора, од 11. V 1979. године, страница 1.

⁶⁰ Извештај Секретаријата за припрему Светог и Великог сабора, од 11. V 1979. године, страница 2.

⁶¹ Григорије Евстратиаду, И прагматики алитиа пери ту еклисиастику имерологиу, Атина 1929, страница 8.

